

Lapin Kullankaivajain Liitto ry

PL 86,99871 INARI

Puh 0400 836 500

info@kullankaivajat.fi

18.2.2016

Työ- ja elinkeinoministeriölle

LAPIN KULLANKAIVAJAIN LIITON KOMMENTTI KAIVOSLAIN TOIMIVUUDESTA

Nykyisen kaivoslain keskeisenä tavoitteena oli turvata kaivostoiminnan ja malminetsinnän sekä kullanhuhdonnan edellytykset yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla. Lapin perinteinen huuhtontakullankaivu oli kaikkea tätä kaivoslain 621/2011 voimaan tuloon saakka.

Kaivoslain muutokset, huuhtontakultaperusteisten kaivospiirien lakkauttaminen erityisesti, iskivät kaikkein kipeimmin konekaivuun, juuri tähän ammattimaisimpaan ja tuotannollisesti tärkeimpään osaan Lapin kullankaivuperinnettä.

Elinkeinona kullankaivun harjoittamisen edellytykset parhailta kulta-alueilla, Lemmenjoella lakkaavat kokonaan. Kun kaivutapa rajoitetaan lapiokaivuun, voi alueella edelleen harjoittaa kullankaivua, mutta yritystoimintana harjoitettu, taloudellisesti merkittävä ja kannattava toiminta ei ole enää mahdollista.

Lemmenjoen ammattikullankaivajien kaivospiireiltä on vuosittain tuotettu 80 – 95 % kaikesta Lapissa kaivetusta huuhtontakullasta. Kaivospiirien lakkauttaminen tulee tyrehtyttämään kullankaivajien ilman yhteiskunnan tukia luoman kotimaisen jalostus- ja arvonlisäysketjun, koska korujen raaka-aineina käytettävien hippujen tuotanto romahtaa.

Kaivostoiminnan tiedetään olevan suurten ulkomaalaisten kaivosyhtiöiden omistuksessa. Kullanhuhdontakaivospiirit lakkauttamalla hävitetään puhtaasti kotimainen, ekologisesti toimiva pienkaivostoiminnan osa-alue, joka ei pelkästään tuota raaka-ainetta vaan myös kykenee kotimaisella työllä jatkojalostamaan sen markkinoitaviksi tuotteiksi koti- ja ulkomaisille kuluttajille.

Kaivoslain keskeisiin tavoitteisiin liittyen on tärkeää huomata, että irtomaasta rikastamalla talteen otettu kulta (kullanhuhdonta) tuottaa kultaa huomattavasti ekologisemmin, pienemmällä hiilijalanjäljellä kuin kovan kiven kallioesiintymää hyödyntämällä. Lopputuotteen laskennallinen ekologinen selkäreppu on koneellisessa kullanhuhdonnassa jopa 40-kertaisesti pienempi kuin teollisesti tuotetulla kullalla. (Prospäkkäri 2/2003)

Kaivoslain perusteluissa käytetyt argumentit, joilla kullankaivun oikeuksien heikentämistä perusteltiin, ovat monin paikoin pikemminkin muodollisjuridisia kuin valtiosääntöoikeudellisesti perusteltuja. Päätös kaivospiirien lakkauttamisesta tehtiin tunteella ja poliittisella ohjauksella eikä todellisiin tutkimustuloksiin ja näyttöihin perustuen.

Perustietoa

Lapin Kullankaivajain Liiton konekaivajille syksyllä 2008 tekemän kyselyn tulokset tiivistettynä:

- * Kaivospiirejä oli voimassa 27 kpl.
- * Niillä oli osakkaita yhteensä 88 kpl ja lisäksi yhden kaivospiirin omistaa Lapin Kullankaivajain Liitto ry.
- * Rahaa oli investoitu 27 kaivospiiriin yhteensä noin 3,5 miljoonaa euroa.
- * Lisäksi kaivosten infraan (kämpät, selkeytsaltaat, rikastamot jne.) oli investoitu työtä noin 1500 henkilötyökuukautta
- * Kaivinkoneita ja muita maansiirtokoneita oli käytössä kaikkiaan 35 kpl.
- * Kultaa arvioidaan vielä olevan maassa yhteensä n. 1200kg.
- * Koruhippujen suuremman arvon ja jalokivet huomioon ottaen voidaan arvioida maassa olevan kultavarannon arvoksi noin 40M€.

1. LAIN VAIKUTUKSET KULLANKAIVUUN

Kaivamatta jäävä kulta

Kaivajien varovaisen arvioiden mukaan huuhtontakultaa on Lapissa vielä ainakin 1200 kg. Todellisuudessa sitä on paljon enemmän, koska kyseinen arvio kattaa nyt aktiivikaivun alaisena olevien alueiden kaivusuunnitelmien mukaisesti hyödynnettävissä olevan kullan.

Arviolta vain neljäsosa näistä alueista soveltuu lapiokaivuun. Muilla alueilla kultaesiintymät ovat niin syvällä (4 – 18 metriä) tai pitoisuudet sen verran heikkoja, ettei niitä ole mahdollista taloudellisesti hyödyntää muuten kuin koneella kaivaen.

Kaivospiirien lakkauttamisen myötä arviolta 900 kg jo inventoitua kultaa jää maahan. Lapiolla sitä ei edellä mainituista syistä kyseisistä esiintymistä ole mahdollista hyödyntää. Arvoltaan tämä olisi aiemman LKL:n laskelman mukaisesti 30 M€.

Lapin kullankaivajat ovat itse ilman yhteiskunnan tukia rakentaneet tuotanto- ja myyntiketjun, jossa viranomaisten tarkan valvonnan alla tuotetaan eettisesti kestäväällä tavalla ja ympäristöystävällisesti raakakultaa, jonka kultahiput jalostetaan kotimaisella työllä kuluttajille markkinoitaviksi koruiksi. Esiintymät olisivat hyödynnettävissä kotimaisella työllä ja minimaalisilla ympäristövaikutuksilla ja niistä saatava lisäarvo jäisi kokonaisuudessaan Suomeen.

Kaivoslain voimaantulon vuoksi toiminnan tehostamisesta huolimatta osa nytkin työn alla olevista rikkaista esiintymistä jää järjestelmällisesti hyödyntämättä yrittäjän joutuessa keskittymään helpoiten hyödynnettävissä olevaan esiintymän rikkaimpaan osaan käytettävissä olevan lyhyen siirtymäajan puitteissa. Väistämättä eteen tulevat konerikot käytännössä siirtävät osan kullankaivajan kultaomaisuudesta pois, koska remontteihin käytetty aika ei ole korvattavissa siirtymäajan jälkeen.

Investointien ja innovaatioiden loppuminen, kaivostoiminnan kehittäminen tyrehtyy

Kullankaivajat ovat vuosien varrella investoineet kaivospiireilleen 3,5 miljoonaa euroa. Lisäksi seuraavan kaivukauden mahdollistavia huoltoja varten investoidaan vuosittain satojen tuhansien eurojen edestä mm. polttoaineita, voiteluöljyjä, varaosia ja elintarvikkeita.

Kaivospiirien lakkauttamisen myötä koneiden ja muun kaluston uusimiseen tähtäävät investoinnit ovat tyrehtyneet. Kalustoon tehdään lähinnä ylläpitoinvestointeja, muutamat yrittäjät ovat tosin joutuneet investoimaan myös kalustoon siirtyessään hyödyntämään erityyppistä esiintymää. Pitäytyminen vanhassa kalustossa on aiheuttanut tuotantotappioita remonttiseisokkien vuoksi.

Pyrkiessään parantamaan kullan talteen saantia ovat kullankaivajat luoneet laite- ja toimintatapainnovaatioita sekä tuotekehitystä parhaiden mahdollisten menetelmien kehittämiseksi ja tuotannon tehostamiseksi. Kun koneellinen kullankaivu kaivospiireillä loppuu, tulevat nämä tehdyt innovaatiot ja tuotekehitys hyödyttömiksi. Niiden siirtäminen vielä jääville konekaivualueille ei myöskään ole mahdollista, koska kutakin esiintymää varten on kehitettävä omat tehokkaaseen hyödyntämiseen parhaiten soveltuvat menetelmät.

Nimenomaan kullankaivua varten kehitetyssä laite- ja konevalmistuksessa sekä ympäristövaikutukset huomioon ottavan prosessiosaamisen kehityksessä Lapin kullankaivajat ovat olleet maailman huippuosaajia. Kaivutekniikka ja prosessiosaaminen olivat vientituote, jota vietiin erityisesti Venäjän valtaville huuhdontakulta-alueille, mm. Komiin ja Länsi-Siperiaan. Koneellisen kullankaivun oikeuksien heikentäminen ja kaivospiirien lakkauttaminen on kuitenkin lamauttanut tämän kehitystyön. Nyt kehitys tapahtuu maissa, jotka suhtautuvat myötämielisesti tai jopa tukevat kullankaivua.

Pysyvän kaivosoikeuden muuttaminen lyhyen määräajan välein haettavaksi kullanhuuhdentaluvaksi muuttaa dramaattisesti kullankaivuyrittäjän mahdollisuuden investointeihin. Pysyvä kaivosoikeus on mahdollistanut investoimisen, esim. lainan ottamisen kalustohankintaan. Kaivoskirja voitiin ennen kaivospiirien lakkauttamispäätöstä pantata investointien rahoittamiseksi. Lyhytaikaisella oikeudella ei ole vastaavaa arvoa. Ammattimaisuuden pohja viedään pois myös suojelualueen ulkopuolella, vaikka kaivospiirien lakkauttamista perusteltiin kansallispuistoargumenteilla.

Kaivospiirit ovat olleet haltijoilleen rahanarvoista omaisuutta. Kaivospiirin haltija on muuttuneen elämäntilanteen tai ikääntymisen johdosta voinut myydä kaivospiirinsä tuoreelle, virtaa täynnä olevalle yrittäjälle. Kaivospiirien lakkauttaminen käytännössä tyrehtyi tämän kaupankäynnin ja teki kaivospiireistä omaisuutena nollan arvoisia. Toiminnan lakkauttamista varten asetettujen vakuuksien vuoksi todellisuudessa negatiivista omaisuutta.

Yritysvaikutukset

Konekaivulla ja kaivospiireillä on merkittävä välitön aluetaloudellinen vaikutus Inarin kuntaan ja erityisesti Lemmenjoen kylään. Maisteri Jenni Kärjen Oulun yliopistossa tekemän opinnäytetyön perusteella se on vuosittain miljoonaluokkaa. Lisäksi tulevat kerrannaisvaikutukset.

Kullankaivusta tai sen jatkojalostuksesta tekee liikevaihtonsa parikymmentä yritystä. Kaivospiirien lakkauttamisen myötä nämä yritykset jäävät luonnollisesti tarpeettomiksi ja ne lopettavat yritystoimintansa.

Kullankaivajien seuraavaa kaivukautta varten tekemillä hankinnoilla on suuri merkitys Inarin talousalueen huoltamoille, koneyrityksille ja elintarvikeliikkeille. Myös maastoliikennettä varten hankitut kesä- ja talviaikaiset maastoajoneuvot on perinteisesti hankittu pohjoissuomalaisista yrityksistä toimintakauden aikana tarvittavan huollon varmistamiseksi.

Yhden tai muutaman kullankaivajan pyörittämän kullankaivuyrityksen kullantuotanto miestyövuotta kohden on täysin vertailukelpoinen suurten kovan kiven kaivosten vastaaviin tuotantolukuihin. Huomionarvoista laskelmissa on se, että tämä tuotanto saadaan aikaan minimaalisin ympäristövaikutuksin pelkällä veden avulla tapahtuvalla painovoimarikastuksella, ja ilman yhteiskunnan tukia alueen infrastruktuuriin tai laiteinvestointeihin.

Varsinaisen tuotantotoiminnan ja jatkojalostuksen osalta voidaan lisäksi viitata viranomaislaskelmiin, joiden mukaan yksi kaivosalan työpaikka luo kerrannaisvaikutuksillaan 3 – 4 työpaikkaa. Tämä koskee myös kullan jatkojalostuksesta syntyviä työpaikkoja. Kaivospiirien lakkaamisen myötä menetetään nämä kullanhuuhdonnan luomat puolisen sataa työpaikkaa.

Matkailuvaikutukset

Kullankaivun välilliset vaikutukset Lapin matkailuun ovat erittäin merkittäviä. Varsinkin Inarin kunta on ponnistellut paljon kesämatkailun kehittämiseksi ja majoituspalveluiden käyttöasteen nostamiseksi hiihto- ja ruskasesonkien ulkopuolella. Kullankaivu on merkittävä kesäaikainen matkailuattraktio alueella. Lisäksi kullankaivajat itsessään ja heidän vieraansa ovat pitkäaikaisia ja uskollisia matkailupalveluiden käyttäjiä.

Kaivospiirien ympärille rakentunut omaleimainen kullankaivumiljöö houkuttaa paikalle turisteja, jotka Metsähallituksen Lemmenjoen kansallispuistoa koskevien kävijätutkimusten mukaan ovat kiinnostuneita nimenomaan kullankaivusta – hyvässä ja pahassa. Tilapäisluonteisemmat ja leiriolosuhteiltaan enemmän retkeilyä kuin perinteistä mielikuvaa kullankaivutukikohdasta muistuttavat kullanhuuhdontalupa-alueiden kultaleirit eivät näytä vetävän turisteja puoleensa samalla tavoin.

Kullankaivun yhteyteen on integroitu merkittävä matkailutoiminta, josta muuttotappiokunta Inari odotti paljon. Myös koru- ja matkamuistonvalmistus tulevat olemaan kaivospiirien lakkauttamisen johdosta uusien, ennakoimattomien haasteiden edessä. Lyhytsyklisen kullanhuuhdontalupien varaan on huomattavasti hankalampi rakentaa toimivaa matkailupalvelukokonaisuutta, kuin pysyvien kaivosoikeuksien varaan.

Paikalliset matkailupalveluyrittäjät esimerkiksi Laanilassa ja Lemmenjoella ovat jo todenneet, että kullankaivajien, heidän ystäviensä ja kullankaivusta kiinnostuneiden matkailijoiden vähenemisen kaivospiirien alasajon ja kaivosviranomaisen luvankäsittelyn ruuhkautumisen johdosta. Valitustehtäily ja ammattimaisen kaivun tyrehtyttäminen yhdessä ovat tuhoisia Lapin kullankaivuperinteelle.

Perinteinen kullanhuuhdonta katoaa alueelta vasten sääntelyn tavoitteita

Kullanhuuhdonnan osalta kaivoslain tarkoituksiksi määriteltiin säilyttää perinteinen kullanhuuhdonta niillä alueilla, joille se luonnonsuojelualueiden ja erämaa-alueiden muut tavoitteet huomioiden soveltuu.

Kaivospiirien lakkauttaminen vie kaikkein ammattimaisimman ja kullankaivuperinteen hiljaista tietoa siirtäneen osan kullankaivusta keskeisimmältä kullantuotantoalueelta. Juuri tämä osa kullankaivajia on kaikkein sitoutuneinta porukkaa sekä ajallisesti että työpanoksen määrässä mitattuna.

Se että lapiokaivu ja konekaivu kilpailisivat samoista alueista, on asiaan perehtymättömien keskuudessa yleinen harhaluulo. Kaivospiirien lakkauttaminen ei luo yhtään lisää mahdollisuuksia perinteisemmäksi mielletylle lapiokaivulle. Koneellisessa kaivussa käsitellään suuria, heikkopitoisiakin maamassoja, joita ei lapiolla kannata kaivaa. Rikkaat kallion raoissa olevat kultapilkat annetaan yleisesti lapiokaivajien hoidettavaksi. Konekaivu nimenomaan mahdollistaa lapiokaivajan pääsyn maaperään, johon lapiokaivulla ei päästäisi. Lapiokaivuun soveltuvat ohuet maakerrokset ja kallionrakokset, joissa on korkea kultapitoisuus ja joita yleensä ei kannata tai pysty koneella kaivamaan.

Ne kullankaivajat, jotka suunnittelevat siirtymääjän jälkeen edelleen jatkavansa kullankaivua aiempaa heikommin oikeuksin, ovat huolissaan siitä, että kun alueelta häädetään taloudellisesti perusteltavissa oleva ammattimainen koneellinen kullankaivu, muu kullankaivu tulee hiipumaan.

Vaikka 10.4.1990 jälkeen haetuista valtauksista muodostetuilla kaivospiireillä rajoitettiin kaivospiiritoimituksessa esiintymän hyödyntämisoikeus vain lapiolla hyödynnettäväksi, teettivät nimenomaan ammattimaisesti kultaa kaivavat lapiokullankaivajat toiminnan volyyymiin suhteutettuna raskaat ja kalliit kaivospiiritutkimukset turvataksaan mahdollisuuden pitkäjänteiseen ja suunnitelmalliseen esiintymän hyödyntämiseen. Koneellisen kullankaivun haitoilla perusteltu kaivospiirien lakkauttaminen tekee tyhjäksi myös vain lapiolla esiintymäänsä hyödyntäneiltä lapiokullankaivajilta nämä rahalliset ja työpanokselliset investoinnit, joilla tahdottiin turvata perinteisen kullankaivun häiriötön jatkuvuus.

Toiminnan muuttuminen kullanhuuhdontalupapohjaiseksi loukkaa perusteettomasti näiden kullankaivajien omaisuudensuojaa ja saattaa pitkään moitteetta jatkuneen kaivutoiminnan jatkossa luvan uusimisen yhteydessä alttiiksi eri tahojen elinkeinon lakkauttamiseen tähtäävien hallintovalitusten alaiseksi. Myöskään siirtymäaika ei tuonut näille kaivajille mitään kompensatiota, koska heillä ei ole ollut kaivuteknisin ratkaisuin mahdollisuutta tehostaa toimintaansa.

Lemmenjoella aikataulun mukaisesti kulkevat venekuljetukset ovat kullankaivajille elinehto. Kun ammattikullankaivajat ja heidän vieraansa lopettavat veneiden käytön, tulevat venekuljetukset kannattamattomiksi. Näin myös harrastajakaivajien kulkumahdollisuudet 25-35 kilometrin päähän autotiestä loppuvat. Samalla menettävät myös matkailijat venekulkumahdollisuudet.

Ympäristövaikutusten seuranta

Kaivospiirien lakkauttamista perusteltiin jatkuvasti kasvavilla haitoilla, jotka kohdistuvat ennen muuta kaivualueen ja sen lähialueiden maaperään ja maisemaan, vesiin ja vesistöihin, kalastoon ja kalakantoihin, porotalouteen ja alueella harjoitettuun muuhun elinkeinotoimintaan sekä virkistyskäyttöön. Kullankaivajat kiinnittivät kaivoslakilausunnoissaan toistuvasti huomiota siihen, ettei lakiesityksen perusteluita tukevaa tutkimustietoa ole olemassa.

Kun hallitus oli jo antanut esityksensä uudeksi kaivoslaiksi, toteutettiin kaivoslakilausunnoissaan koneellisen kullankaivun ja kaivospiirien mahdollisimman nopeaa alasajoa esittäneiden tahojen toimesta yhden kaivukauden aikana räätälöity erityistarkkailu vuonna 2009.

Saadut tulokset eivät osoittaneet niin merkittäviä ympäristöhaittoja kuin hallituksen esityksen perusteluissa 8.10.2008 oli väitetty. Raportin tuloksia olisi voinut tulkita täysin päinvastoin. Sitä paitsi, mahdollisia haittoja olisi tullut hallinnoida ja tarvittaessa rajoittaa ympäristölupajärjestelmän / vesilupajärjestelmän kautta, jonka vuoksi oikeuksien lakkauttaminen tällä perusteella oli perusteeton ja suhteeton perusoikeuksien rajoitus.

Ympäristöviranomaisten pyynnöstä LKL:n organisoima vuosittainen vesistön yhteistarkkailu on nimenomaan jatkuvaan ja säännölliseen näytteenottoon perustuva eikä sen mukaan mitään mainituista haitoista ole ollut osoitettavissa. Ympäristökeskuksen mukaan kullankaivusta ei ole aiheutunut ongelmia eikä mikään taho ole osoittanut näitä olevan syntymässäkään. Ympäristöviranomaiset ovat kullankaivajille vakuuttaneet, että kun on toimittu ympäristöluvan ehtojen mukaisesti, ei ole pelkoa, että toiminta sen vuoksi lakkautettaisiin.

Kullankaivajien ei ole edelleenkään väitetty syyllistyneen vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin eikä myöskään siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät olisi johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

Tieto kaivospiirien lakkauttamisesta on saanut kullankaivajat, jotka joutuvat tarkkailuohjelman kulut maksamaan, suhtautumaan tarkkailuohjelmaan negatiivisesti. Yhteistarkkailun piti olla toiminnan jatkuvuuden tae, mutta kaivoslakityöryhmä nollasi sen tuottaman aineiston. Siksi on ymmärrettävää, että LKL:llä on yhä kasvavia vaikeuksia saada tarkkailuvelvolliset hyväksymään ohjelmaan osallistumisen ja siitä maksamisen. Ympäristöongelmia ei ole syntynyt, mutta niihin vedoten lopetetaan toimiva kullanhuhdontaperinne.

Alueen geologinen tutkimus

Kullankaivajat ovat kautta aikojen pyyteettömästi tuottaneet arvokasta tutkimusaineistoa GTK:n tutkijoiden käyttöön. Geologeille lahjoitetut näytteet ovat johtaneet mm. kahden ennen tuntemattoman platinamineraalin löytämiseen ja nimeämiseen.

Kaivoslakityöryhmä perusteli kaivospiirien tarpeettomuutta mm. sillä, etteivät kullanhuhdontaperusteiset kaivospiirit ole johtaneet yhteenkään kultamalmin löytämiseen. Argumentti on käsittämätön, koska kaivospiirit on haettu nimenomaan irtomaalajeista rikastamalla talteen otettavan kullan tuotantoon. Mitään tähän tähtäävää tutkimusta ei ole kullankaivualueilla tehty, vaikka useilla geologeilla siihen mielenkiintoa olisikin. Kullankaivajat eivät ole innostuneet näitä kalliita kairaustutkimuksia yhteiskunnan puolesta maksamaan ja todennäköisesti ei tällaista tutkimustoimintaa nyt lakkauttavilla kaivospiireillä olisi hyväksytytkään. Kullankaivajilla on vankka näkemys, että merkittäviäkkin tuloksia tällaisissa tutkimuksissa olisi löydettävissä.

Olemassa olevan kullankaivu-infran tulevaisuus

Osa kullankaivajista aikoo kaikesta huolimatta siirtymääjän jälkeen jatkaa kullankaivua entisillä alueillaan kullanhuhdontaluvan oikeuksin. Erityisen ongelmallista on nykyisten jo käytössä olevien kullankaivua varten pystytettyjen huolto- ja asuinrakennusten ja kaivujärjestelyiden, kuten viemäröintien ym. kohtalo. Sitä ei määritellä kaivoslaissa, vaan uhkana on, että lähdeittäisiin nollatilanteesta, jolloin nykyisillekin, laillisesti rakennusluvalla rakennetuille rakennuksille pitäisi uudelleen hakea maanhaltija Metsähallitukselta luvat. On uhkana, että kaivoslain 26 §:n 2. momentissa Metsähallitukselle syntyy oikeus mielivaltaan rakennusten kohtalon suhteen.

Useat kullankaivajat ovat ottaneet yhteyttä LKL:ään tämän asian selvittämiseksi. Liiton edustajat ovat useaan kertaan kysyneet Metsähallituksen kantaa asiaan saamatta selkeää vastausta. Myös Lapin ELY-keskuksen viranomaiset ovat kaivospiirien alasajoa koskeneissa yhteisneuvottelussa kysyneet samaa Metsähallituksen virkamiehiltä saamatta vastausta.

Kullankaivajat ovat harkiten vuosikymmenien saatossa rakentaneet kullankaivun kannalta välttämättömän ja tarkoituksenmukaisen toimintaympäristön kaivospiireilleen. Uhkana on, että kaivospiireiltä joudutaan purkamaan kymmeniä kullankaivuperinnettä edustavia asuinrakennuksia ja kuljettamaan pois maantien varteen kymmeniä kilometrejä. Kaivua jopa vuosikymmeniä kaivospiirillä työskennelleet kullankaivajat joutuvat muuttamaan näistä rakennuksista telttamajoitukseen, mahdollisesti puretun rakennuksen raunioille. Ei tunnu järkevältä. Sitä paitsi pitkää kesää tekevillä kullankaivajilla pitää olla oikeus kohtuulliseen ja terveelliseen asumiseen sekä hygieniaan, kuten esimerkiksi ulkomaalaisille marjanpoimijoille edellytetään turvattavan.

Lopuksi

Kaiken kaikkiaan kaivosoikeuksien lakkauttaminen oli täysin tarpeeton, taloudellisia menetyksiä aiheuttava, viranomaisvastaisuutta kasvattava, kullankaivajien perustuslaillisia oikeuksia ammatinharjoittamiseen loukkaava, yrittäjyyttä kampittava ja murhetta sekä turhautuneisuutta lisäävä toimenpide.

Yhdenvertaisuusargumenttia käyttäen saatiin lakkautus koskemaan myös lapiolla kaivavia kaivosoikeuksien haltijoita ja kaukana Lemmenjoen kansallispuistossa kaivospiireillään toimivia yrittäjiä. Lakityöryhmä ei käyttänyt tätä yhdenvertaisuusargumenttia mitään muuta elinkeinoa kuin kullankaivajia kohtaan.

Edellä todetun perusteella Lapin Kullankaivajain Liitto ry esittää seuraavia muutoksia kaivoslakiin:

1. ESITYS KOSKIEN KAIVOSPIIRIEN LAKKAUTTAMISTA

Vaihtoehto 1 Kaivospiirien lakkauttamisen peruminen

Kaivospiirien lakkauttaminen perutaan. Mikäli tämä ei ole poliittisesti mahdollista, LKL esittää seuraavia vaihtoehtoja:

Vaihtoehto 2 Siirtymäajan pidentäminen 15 vuoteen

Talousvaliokunnan mietinnössään TaVM 49/2010 esittämä 15 vuoden siirtymäsäännös huuhdontakultaan perustuvien kaivosoikeuksien raukeamiseen ei olisi käytännössä kuin n. 1,5 – 2 työvuoden lisäys nyt voimassaolevan kaivoslain 182 §:n säätämään 9 vuoden siirtymäaikaan. Tämä johtuu siitä, että luonnonolosuhteiden vuoksi käytännön kaivu aika alueella on 3,5 – 4 kuukautta vuodessa. Koneellista kullankaivua varten myönnettyissä ympäristöluvista vuotuinen kaivu aika on määrätty keskimäärin tämän mittaiseksi. Myös perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan PeVL 32/2010, että ei olisi perustuslaista johtuvaa estettä vähäisessä määrin pidentää siirtymäaikaa.

Koska siirtymäsäännökseen ei sisälly minkäänlaisia korvausjärjestelyä toiminnan vaatineista pitkäaikaisista investoinneista kauas erämaahan, eikä siitä, että kaivosoikeuden lakattua jää yrittäjän kehittämä laitteisto romuraudan arvoiseksi ja hänen kartuttamansa ammattitaito sekä kokemus ainakin Suomessa hyödyttömiksi, Lapin Kullankaivajain Liiton mielestä voidaan pitää kohtuullisena toiminta-ajan pidentämistä talousvaliokunnan esittämään 15 vuoteen.

Vaihtoehto 3 Korvauksen maksaminen

Vaihtoehtoisesti Lapin Kullankaivajain Liitto esittää kullankaivuyrittäjien kaivosoikeuksien alueilla kaivamatta jäävän kullan tuotantoarvon sekä edellä mainittujen laite- ja immateriaalisten investointien täysimääräistä korvaamista, koska kaivosoikeuksien lakkauttaminen tosiasiallisesti estää heitä harjoittamasta ammattiaan ja pakkolunastuksenomaisesti riistää hyödyntämättä jääneen kullan omaisuusarvon.

Arvioitaessa korvauksen piiriin kuuluvia eriä tulisi huomioida käyttämättä jäävien investointien määrä ja niiden taloudellinen arvo, mikäli toiminta olisi voinut jatkua perusteltujen odotusten mukaisesti. Arviointi olisi oltava tapauskohtainen.

Kaivospiirin perustamiseksi tehtyjen tutkimusten perusteella haetut ja saadut kaivosoikeudet ovat olleet perusta tarkempien kaivusuunnitelmien ja ne mahdollistavien satojentuhansien eurojen kalustoinvestointien tekemiselle.

Kaivospiirien menettäjiä etuoikeus saada määrä-ajoin uusittava kullanhuuhdontalupa, joka oikeuttaa murto-osaan kaivospiirin oikeuksista ja oikeuttaa vain lapiokaivuun, ei mitenkään riittä kompensoimaan konekaivun ja panttauskelpoisen kaivosoikeuden lakkauttamisen aiheuttamaa taloudellista menetystä.

2 ESITYS LAAJEMMAN SELVITYKSEN TEKEMISESTÄ

Lapin Kullankaivajain Liitto ry esittää, että jatkuvan siirtymäajan puitteissa tehtäisiin ulkopuolisen ja riippumattoman tahon toimesta laajempi selvitys kaivoslain perusteluissa esitetystä väitteistä mm. kullankaivun taloudellisesta merkityksestä, vaikutuksista aluetalouteen, kullankaivun aiheuttamista ympäristövaikutuksista, kullankaivun todellisista vaikutusketjuista saamelaisen oikeuteen harjoittaa kieltään ja kulttuuriaan jne.

Näin saataisiin todellisuuteen perustuvia työkaluja kullanhuuhdonnan aseman määrittelemiseksi kaivoslaissa ja muussa lainsäädännössä.

3 ESITYS KAIVOSPIIRIEN NYKYISTEN KAIVAJIEN ASUMISMAHDOLLISUUKSIEN TURVAAMISEKSI

Kuten edellä todettiin, osa kaivospiirien haltijoista tai työntekijöistä saattaa haluta jatkaa kullanhuuhdonta kullanhuuhdontaluvan avulla. Metsähallitus ei ole ottanut selvää kantaa, millä edellytyksillä voidaan olemassa olevia huoltorakennuksia säilyttää ja käyttää kullanhuuhdonnan käytössä. Epävirallisesti on kuitenkin annettu ymmärtää, että vain ammatillista kullankaivua harjoittavat voivat säilyttää asuin- ja huoltorakennuksensa. Kun ammatillisen kullankaivun toimintaedellytykset edellä todetuista syistä erityisesti Lemmenjoella konekaivun loputtua dramaattisesti heikentyvät, näkemys on kohtuuton kaivospiirikaivajien kannalta.

Kun kaivoslailla kaivospiirit päätettiin lakkauttaa, lohdutettiin, että toimintaa nykyisillä kaivospiireillä voidaan entiseen tapaan jatkaa toimintaa kullanhuuhdontaluvan turvin, ja väitettiin, että mitään vahinkoa ei näin ollen tapahdu. Jos menetellään niin kuin Metsähallituksen taholta on annettu ymmärtää, että vain ammattikaivajat voivat säilyttää asuin- ja huoltorakennukset, menee vieläkin selvemmin pohja siltä kaivospiirien lakkauttamisen perustelulta, että kaivospiireillä työskenteleville lakkautus ei aiheuta ongelma

Useilla kaivospiireillä työskentelee sekä selkeästi elinkeinona kullankaivua harjoittavia että myös sivutoimenaan muun ammatin yhteydessä jopa vuosikymmeniä kullankaivua harjoittaneita. Jos kaivospiirit lakkautetaan, tulee kaivoslain 26 §:ää tulkita siten, että se koskee vain uusien rakennusten rakentamista, ja niillä kullankaivua nyt harjoittavien asuinmahdollisuudet turvataan heidän nykyisissä, laillisesti rakennetuissa asuinrakennuksissa. Tarvittaessa on ko. pykälään tehtävä tarvittava muutos näiden kullankaivajien oikeusturvan takaamiseksi, jotta pykälää ei tulkittaisi mielivaltaisesti.

4 KULLANKAIVUN VUOSITTAINEN TYÖKAUSI

Jo edellä on viitattu siihen, että kalenterivuosi tarkoittaa kullankaivussa vain 3-4 työkuukautta. Kaivoslaissa on useita 12 kuukauteen perustuvia vuosimääreitä. Esimerkiksi kaivoslain § 67 mukaan tapauksessa, että kaivaja sattuu sairastumaan kesän ajaksi tai tapahtuu paha konerikko, syntyy tämän pykälän 2 momentin mukainen yhden vuoden keskeytys. Sen perusteella jopa itsensä asianomaiseksi katsova ulkopuolinen taho voi panna vireille luvan rauettamisprosessin. Tämä ei voi olla oikeus ja kohtuus.

Siksi tässä, ja muissakin vastaavissa vuosimääriin perustuvissa kohdissa pitäisi ottaa huomioon kullanhuuhdonnan erityispiirre luonnonolosuhteiden vuoksi kausiluonteisena toimintana.

TEM:N EHDOTUKSET KAIVOSLAIN KULLANHUUHDONTAA KOSKEVIKSI MUUTOKSIKSI

Lapin Kullankaivajain Liitto ry on antanut pääosin myönteisen lausunnon muutosehdotuksista. Liitto kuitenkin korostaa, että muutokset toteutuessaan eivät millään tavoin vähennä edellä todettuja, kaivospiirien lakkauttamista koskevia näkemyksiä eikä vaatimuksia. Niiden myönteinen merkitys liittyy nimenomaan ja vain syntyneeseen valitustehtäiluun kullanhuuhdontaluvista.

LAPIN KULLANKAIVAJAIN LIITTO RY

Hannu Viranto
puheenjohtaja